

Славутицький відділ культури
міська централізована бібліотечна система

«Митець, що потрапив до терору»

До 120 - річчя від дня народження
Леся Курбаса

Бібліографічний покажчик

Славутич

2007

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2007 році 120-річчя від дня народження Леся Курбаса, українського митця – режисера, актора, педагога, народного артиста України. основоположника національного українського модерного театру ХХ ст., чиє ім'я стоїть поряд з іменами Станіславського і Мейєрхольда. Реформатор українського театру. Лесь Курбас – фігура світового контексту, він – один з лідерів українського Розстріляного Відродження, організатор та керівник трупі «Молодий театр», нині Український театр ім. Шевченка.

Посібник розрахований на широке коло читачів.

Укладачі: Панова Л.І., Соловйова Л.О.,
Янченко О.О.

Комп'ютерний набір: Соловйова Л.О..

Відповідальна за випуск: Портная Н.В..

Сторінки біографії

25 лютого 2007 року виповнюється 120 років з дня народження видатного театрального діяча, ідейного провідника новаторського театру «Березиль», одного з найяскравіших представників «українського розстріляного відродження» – Леся Курбаса.

*Степан
Пилипович Курбас*

Леся Курбас (Олександр-Зенон Степанович) народився 25 лютого 1887 року в місті Самбір (тепер Львівської області) у родині акторів галицького театру Степана та Ванди Курбасів (за сценою Яновичі). Батько його, хоча й був мандрівним українським актором, проте і в бідності своїй прагнув дати Олександрові гарну освіту.

*Ванда Адольфівна
Курбас*

Навчався він у Тернопільській гімназії, у Віденському та Львівському університетах. Тому цілком природно, що Леся ввібрав у себе усе те, що могла дати йому європейська культура. Вже тоді Курбас мріяв працювати на Надніпрянській Україні, де існував сильний демократичний театр Садовського (Київ) і де поруч була висока театральна культура. У 1916 році його мрія здійснилась, він вступає до цього театру. Акторська творчість Курбаса в театрі Миколи Садовського обіцяла розвинутися, але сталося так, що він приніс свій акторський талант у жертву режисерському. Головна увага й енергія молодого митця були скеровані на організацію студії молодих акторів, з якої виріс згодом Молодий театр. Назва «Молодий театр» з'явилася вже

влітку 1917 року. Молодий театр – це театр пошуків нових форм втілення сучасної та класичної драматургії. З цього театру взяли початок кілька українських театрів.

Леся Курбас. 1928 р.

Леся Курбас був засновником спочатку політичного (1922-1926), а потім і філософського (1926-1933) театру в Україні. У виставах свого філософського театру «Березиль» (Харків) Курбас малює Всесвіт, де головним стає особлива довіра до життя людини у всіх його суперечностях.

Леся Курбас і «березильці» знайшли свого драматурга, п'єси якого були співзвучні їхнім естетичним засадам. Таким драматургом став Микола Гурович Куліш. Першою його п'єсою, що побачила світло рампи на сцені «Березія», стала «Комуна у степах» (Київ). Творча співпраця тривала і в Харкові.

У Києві «Березіль» мав під своїм крилом майстерні. У Харкові все було під одним дахом, і під одним проводом - «Березіля» вийшли: Курбасовим. У театрі діяв мюзик-холл (спектаклі «Шпана», «Алло на хвили», «Чотири Чемберлени»). Було підготовлено серію «Костюмовані історії» (спектаклі «Жакерія», «Сава Чалий», «Король бавиться», «Змова Фієско»).

Режисерська лабораторія театру «Березіль». 1925 р. Сидять (зліва направо): Я.Бортник, В.Василько, Б.Тягно, З.Пігулович, Лесь Курбас, Ф.Лопатинський, Ю.Лішанський. Стоять: П.Береза-Кудрицький, І.Крига, А.Ірій.

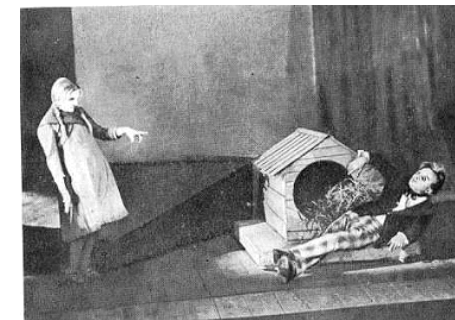
П'єси М. Куліша «Народний Малахай», «Мина Мазайло», на жаль, не знайшли розуміння у критики. Проти Лєся Курбаса були висунуті звинувачення в «похмурості», викривленні оптимістичної радянської дійсності.

Виховувалися молоді режисери. З дахом, і під одним проводом - «Березіля» вийшли: М.Крушельницький, Л.Дубовик, В.Скляренко, Б.Тягно, В.Балабан, Г.Ігнатович, І.Микитенко.

Митці театру йшли до цехів заводських, у гущу виробничого життя. Результатом стала документальна, заснована на реальних фактах будівництва Харківського тракторного заводу і зображенні конкретних героїв праці, виставка-репортаж «Народження велетня».

Багато чого з творчих пошуків Курбаса не розумілося широкими масами глядачів. Це стосується і його вистави «Маклена Граса», яка досягає справжньої філософської глибини. Але незважаючи на несприятливу для творчості атмосферу нерозуміння, недоброчливості, Лєсь Курбас не занепадав духом, він до останньої можливості вів боротьбу з поширеними у той час тенденціями спрощенства, вульгаризації мистецтва. Опоненти ж щонайменшу невдачу Л.Курбаса завжди розцінювали як цілковитий провал театру.

Можливо, саме тому, що режисер не відступив, не поступився своїми переконаннями, його було наклепницькі обмовлено, звільнено з посади керівника «Березіля» і заарештовано у Москві, де він кілька місяців працював у єврейському театрі на Малій Бронній. Він був висланий на будівництво Біломорсько-

Сцена з вистави «Маклена Граса» М.Куліша. "Березіль", 1933 р.

Балтійського каналу на Медвежу Гору, потім його відправили на Соловки. У 1937 році після повторного суду він був розстріляний, а у 1957 році помертньо реабілітований.

У 1989 році на фасаді Харківського державного академічного українського драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка було встановлено меморіальну дошку в пам'ять про Леся Курбаса, а "Мала сцена" театру знову отримала назву «Березіль».

Головні дати життя і творчості Леся Курбаса

- 1887, 25 лютого – народився в акторській сім'ї у Самборі Львівської області.
- 1907-1910 – вчився у Віденському й Львівському університетах.
- 1912-1913 – театр «Руська бесіда».
- 1913 – створив труп «Тернопільські театральні вечори».
- 1916 – театр Садовського, засновано Молодий театр у Києві.
- 1919, 6 вересня – одружився з Валентиною Чистяковою.
- 1922 – створює Мистецьке об'єднання «Березіль» у Києві (з 1926 по 1934 рік – харківський театр «Березіль»).
- 1937, 3 листопада – загинув на Соловках.

Матеріали про життя і творчість Леся Курбаса

Україна. Верховна Рада. Про відзначення 120-ї річниці з дня народження видатного українського театрального діяча Леся Курбаса: Постанова Верховної Ради України від 28

липня 2006 року N 53-V // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 41. – С. 1416-1417.

Україна. Національний банк України. Про введення в обіг ювілейної монети «Лесь Курбас»: Лист НБУ від 23.02.2007 р. № 11-311/729-1976.

Андрущук Т. Шлях театру до незалежності: Творча спадщина Леся Курбаса // Українська культура. – 1997. – № 2. – С. 32.

Веселовська Г. Як народжувався Арлекін: Лесь Курбас – Київ – «Молодий театр» – 1917-1919 рр. // Український театр. – 1997. – № 1. – С. 6.

Волхонович Ю. Броніслава Міжинська і Лесь Курбас // Український театр. – 1997. – № 1. – С. 10.

Гайдабура В. В легендах Дому жива історія: Гнат Юра і Лесь Курбас // Український театр. – 1997. – № 1. – С. 26.

Голобородько Я. Геніальний тріумфірат: Лесь Курбас, Микола Куліш, Мар'ян Крушельницький // Дивослово. – 2005. – № 11. – С. 33-41. [В статті розглядається вплив Леся Курбаса, Миколи Куліша та Мар'яна Крушельницького на розвиток і тенденції драматургії, театру та драматичної культури].

Голобородько Я. Мистецький тріумфірат (Лесь Курбас, Микола Куліш, Мар'ян Крушельницький) // Вітчизна. – 2003. – № 7-8. – С. 151-159.

Драк А. Стенографи епохи Курбаса //Український театр. – 1997. – № 1. – С. 14.

Жицька Т. Л. Курбас і С. Черкасенко //Український театр. – 1997. – № 6. – С. 20.

Клековкін О. Лесь Курбас: система і метод //Український театр. – 1999. – № 4-5. – С. 27.

Клековкін О. Система: неавторизований спосіб викладу Курбаса //Український театр. – 1997. – № 1. – С. 27.

Корнієнко Н. М. Актор як метафізична проблема: Лесь Курбас та Йосип Гірняк //Український театр. – 1997. – № 1. – С. 30.

Корнієнко Н. М. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. – К.: Факт, 1998. – 469 с.

Корнієнко Н. М. Лесь Курбас і новий український театр: від «модернізму» до «фантастичного реалізму» //Український театр ХХ століття. – К.: ЛДЛ, 2003. – С. 101-167.

Кузякіна Н. Олександр Довженко та Лесь Курбас // Дніпро. – 1994. – № 9-10. – С. 38-44. – Із біографії кінорежисера.

Курбас Лесь //Довідник з історії України. Т.2. – К.: Генеза, 1995. – С. 129-130.

Курбас Лесь //Енциклопедія українознавства. – К.: Глобус, 1996. – Т. 4. – С. 1238-1239.

Курбас Лесь // Новий довідник: Українська мова та література. – К: ТОВ «Казка», 2005. – С. 715.

Курбас Лесь // УРЕ Українська радянська енциклопедія. – К. УРЕ, 1962. – Т. 7. – С. 507.

Курбас Лесь // УСЭ Украинская советская энциклопедия. – К. УСЭ, 1981. – Т. 5. – С. 499.

Курбас Лесь //УСЕ Універсальний Словник-Енциклопедія. – К.: Тека, 2006. – С. 690.

Левицька Л. А у краєзнавчому музеї відкриють виставку з особистого фонду Леся Курбаса: 25 лютого тернопільчани відзначають 120-річчя від дня народження видатного українського режисера Леся Курбаса // Голос України. – 2007. – 8 лютого – С. 22.

Масенко Т. Лесь Курбас: «Березіль»// Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 74-75.

Мельничук Г. Лесь Курбас: Режисер-експериментатор //1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – С. 207-208. (Сер «1000»).

Павленко Ю. Лесь Курбас: режисер, актор, теоретик театру, драматург, публіцист, перекладач // 100 найвідоміших українців. – М.: Вече, К.: Орфей, 2001. – С. 457-462.

Пуха Л. Лесь Курбас і кінематограф //Українська культура. – 2001. – № 11-12. – С. 28.

Чечель Н. Саксаганський і Курбас у Києві 1918 року // Н. Чечель Українське театральне відродження: Західна класика на українській сцені 1920-1930-х років. Проблеми трагедійної вистави. – К.: 1993. – С. 21-46.

Чечель Н. Центр Курбаса: Право на існування //Український театр. – 1995. – № 4. – С. 8-10.

Інтернет-ресурси про життя і творчість Леся Курбаса

<http://kharkov.vbelous.net/famous/fam-art/kurbas.htm> – Лесь Курбас. Життя та творчість.

http://www.aska-life.com.ua/people/Les_Kurbas.html – Лесь Курбас. Біографія.

http://www.solovki.ca/camp_20/kurbas_solovki.php – Лесь Курбас. В'язень Соловків.

<http://memorial.org.ua/critique/1.htm> – Лесь Курбас: репетиція майбутнього. Книга Неллі Корнієнко.

<http://www.zerkalo-nedeli.com/nn/show/534/49248/> – А. Аничкин Соловецкая Голгофа Леся Курбаса (стаття).

artvertep.dp.ua/news/1122.html - Лесь Курбас і духовні засади українського авангарду ...

[uk.wikipedia.org/wiki](http://uk.wikipedia.org/wiki/Лесь_Курбас_(Олександр-Зенон_Степанович_Курбас)) – Вікіпедія: Лесь Курбас (Олександр-Зенон Степанович Курбас)

auction.denisyakovlev.com/item/195058.htm – Ювілейна монета «Лесь Курбас» 2007, 2 гривні, нейзильбер... Присвячена режисеру, актору, педагогу, драматургу та перекладачу Лесю Курбасу (1887-1937).

www.dt.ua/3000/3680/55723/ – Лесь Курбас і духовні засади українського авангарду.

www.kurbas.org.ua – Центр Курбаса: синергетика, інтертекстуальний аналіз, гуманітарні дослідження, мистецтвознавство, культурологія, театральний експеримент.

bse.sci-lib.com/article067596.html – Значение Курбаса Леся в Большой Советской Энциклопедии.

BestReferat.ru – Реферат: Лесь Курбас

www.bestreferat.ru/referat-44250.htm - Курбас Лесь (Олександр Степанович) (1887-1937), український режисер, актор, педагог, народний артист України.

zdeskniги.ru/page/27086 – Лесь Курбас: репетиція майбутнього ZdesKnigi.Ru

Предложенная книга – первая монография, в которой осуществлены исследования эвристических художественных моделей Леся Курбаса.

referat-kursovaya.ru/54738.html – Реферат-курсовая работа на тему: Лесь Курбас: роль у формуванні модерного театру.

korolenko.kharkov.com/curbas.htm – Лесь Курбас і Харків.

Зміст

Сторінки біографії	3
Головні дати життя і творчості Леся Курбаса	7
Матеріали про життя і творчість Леся Курбаса.....	8
Інтернет-ресурси про життя і творчість Леся Курбаса.....	10